

Nr 163.

Ankom till riksdagens kansli den 21 maj 1940 kl. 2 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning åt sakkunniga i akademiska befordringsärenden.

(2:a avd.)

I propositionen (nr 1) angående statsverkets tillstånd och behov under budgetåret 1940/41 har Kungl. Maj:t under åttonde huvudtiteln (punkten 89 av det vid propositionen fogade utdraget av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 4 januari 1940) föreslagit riksdagen att, i avbidan på proposition i ämnet, till Gemensamma universitetsändamål: Ersättning åt sakkunniga i akademiska befordringsärenden för budgetåret 1940/41 beräkna ett förslagsanslag av 25,000 kronor.

Sedermera har Kungl. Maj:t i en den 8 mars 1940 dagtecknad proposition (nr 156), under åberopande av vid propositionen fogat utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att

dels medgiva, att till sakkunnig i befordringsärende vid universiteten, karolinska institutet och tekniska högskolan må utgå ersättning i huvudsaklig överensstämmelse med vad av departementschefen föreslagits;

dels ock till Gemensamma universitetsändamål: Ersättning åt sakkunniga i akademiska befordringsärenden för budgetåret 1940/41 anvisa ett förslagsanslag av 25,000 kronor.

Sakkunnig äger såsom ersättning för uppdragets fullgörande erhålla, om han är befattningshavare i statens tjänst eller professor vid Stockholms eller Göteborgs högskola, efter eget val antingen ersättning för mistade avlöningsförmåner eller ock särskilt arvode, men i annat fall särskilt arvode.

Ersättning för mistade avlöningsförmåner utgår med belopp, motsvarande det avdrag å avlöningen, som den sakkunnige enligt gällande avlöningsbestämmelser under tjänstledighet för sakkunniguppdragets fullgörande måst vidkännas, dock ej för ledighet under längre tid än i fråga om specialsakkunnig en månad, vid kallelse fyrtio dagar och i andra fall tre månader.

Särskilt arvode må ej överstiga, för specialsakkunnig 300 kronor, för sakkunnig, som yttrat sig över väckt kallelseförslag, 400 kronor och för annan sakkunnig 1,000 kronor.

Vidare ha meddelats bestämmelser om rescersättning för åhörande av läraprov och för samråd mellan de sakkunniga inbördes.

Ifrågavarande ersättningar bestridas vid universiteten och karolinska institutet från det förutnämnda anslaget till ersättning åt sakkunniga i akademiska befordringsärenden. Belastningen under de senare åren å detta anslag, vilket utgått sedan budgetåret 1926/27, framgår av följande sammanställning:

Budgetår	Anslagsbelopp	Belastning
1934/35	9,000	9,543: 78
1935/36	9,000	11,453: 86
1936/37	9,000	14,186: 08
1937/38	9,000	22,145: 02
1938/39	12,000	54,041: 16
1939/40	15,000	30,776: 73 (intill $\frac{1}{3}$ 1940).

Kanslern för rikets universitet, som med anledning av de betydande anslagsöverskridandena anmodats att utreda möjligheterna att nedbringa anslagsbelastningen, har efter hörande av övriga akademiska myndigheter, framlagt ett förslag om ändrade grunder för ifrågavarande ersättningar, i huvudsak innebärande följande:

1. Vid utsättande av tid för lärarprov skall beaktas, att samråd mellan de sakkunniga kan äga rum i samband med åhörandet av provet.

2. Sakkunniga skola ej utses, om endast en sökande anmält sig och denne antingen innehar motsvarande professur vid något av universiteten eller karolinska institutet eller vid Stockholms och Göteborgs högskolor eller ock under de närmaste tre åren före ansökningstidens utgång blivit uppförd på förslag till motsvarande professur vid någon av nämnda läroanstalter.

I andra fall skall, därest de sökandes skicklighet och inbördes företräde till professorsbefattning tidigare prövats och förnyad sakkunnig prövning befinnes uppenbart obehövlig, det större akademiska konsistoriet respektive karolinska institutets lärarkollegium äga rätt besluta, att sakkunniga ej skola utses.

3. Fler än tre sakkunniga skola få utses, endast om särskilda skäl därtill föreligga.

4. Ersättning för sakkunniguppdrag åt professor vid Stockholms och Göteborgs högskolor skall utgå endast i form av särskilt arvode.

5. Arvodet skall ej få överskrida för specialsakkunnig 250 kronor, för sakkunnig, som yttrat sig över kallelseförslag 350 kronor och för annan sakkunnig 850 kronor, innebärande en sänkning med omkring en sjättedel. Vidare skall den tid, under vilken ersättning får utgå för mistade löneförmaner under tjänstledighet för sakkunniguppdrag, minskas i samma proportion.

Statskontoret har föreslagit vissa ytterligare restriktioner.

Departementschefen har för egen del anfört i huvudsak följande:

Från början hade detta anslag avsett endast ersättning för avstådda tjänstgöringspenningar eller annan direkt inkomstminskning under tjänstledighet för sakkunniguppdragens fullgörande. Förslag om ersättning åt sakkunnig i form av särskilt sakkunnighonorar hade avvisats i propositionen nr 103/1926. Ett sakkunniguppdrag, givet åt professor samt annan ordinarie lärare vid universiteten, hade nämligen ansetts ingå i veder-

börandes ämbetsåligganden. Beträffande professores emeriti hade gjorts gällande, att det skäligen borde åligga sådana att fullgöra de sakkunniguppdrag, som kunde komma att anförtros åt dem, varför något särskilt honorar ej heller för detta fall borde ifrågasättas. För personer utanför universiteten och karolinska institutet hade visserligen icke samma synpunkter kunnat anföras, men att tillerkänna sådana sakkunniga särskild ersättning utan att låta samma förmån komma såsom sakkunniga fungerande universitetsprofessorer eller professores emeriti till del hade ansetts innebära en inkonsekvens. Ej heller för dessa fall hade därför ifrågasatts något särskilt honorar.

När frågan om särskilt arvode för sakkunniguppdrag ånyo upptagits hade det, såsom framginge av punkten 96 i 1937 års åttonde huvudtitel, varit på initiativ av universitetsberedningen. Föredragande departementschefen hade då ansett fullgoda skäl föreligga för att de sakkunniga skulle erhålla möjlighet till viss ersättning för sakkunnigarbetet såsom sådant. Såsom förhållandena då varit, hade det nämligen mött stora svårigheter att erhålla för sakkunniguppdrag lämpade personer. Speciellt hade detta gällt, om såsom sakkunnig måst anlitas icke statsanställda personer, exempelvis utländska sakkunniga. Departementschefen hade vidare ansett det i sak riktigt, att anlitade experter erhöles särskild ersättning för det oftast ganska betungande arbete, som följde med uppdrag av denna art. Riksdagen hade beslutat i enlighet härmed.

Det av kanslern i besparingssyfte nu framlagda förslaget om ändrade ersättningsgrunder förutsatte, att särskild ersättning fortfarande skulle utgå för sakkunniguppdrag. Statskontoret hade emellertid, vad beträffade befattningshavare i statens tjänst, ifrågasatt en återgång till den före 1937 års riksdagsbeslut gällande ordningen. Dessa befattningshavare skulle således ej få uppbara särskilt arvode utan endast åtnjuta full kompensering för avstadda löneförmåner under tjänstledighet för sakkunniguppdraget. Till annan sakkunnig skulle däremot särskilt arvode fortfarande utgå, ehuru med reducerat maximibelopp. Statskontorets förslag innebure således, att den likställighet i ersättningshänseende mellan sakkunniga, som legat till grund för såväl 1926 som 1937 års riksdagsbeslut i ämnet, icke längre skulle bibehållas.

För egen del ville departementschefen framhålla lämpligheten av att besparingsåtgärder icke vidtoges, som vore ägnade att försämra möjligheterna att för sakkunniguppdrag av denna art förvärva de mest kvalificerade personerna. Med hänsyn härtill funne han sig icke böra tillstyrka statskontorets förslag om en återgång i viss utsträckning till de för statliga befattningshavare tidigare gällande ersättningsgrunderna och ej heller kanslerns förslag om att ersättning för sakkunniguppdrag ej skulle till professorer vid Stockholms och Göteborgs högskolor kunna utgå i form av ersättning för mistade avlöningsförmåner. Departementschefen hade så mycket mindre skäl att föreslå upphävande av rätten att erhålla särskilt arvode, som han icke vore övertygad om att statskontorets uppfattning, att införandet av valrätt mellan ersättning för mistade avlöningsförmåner och arvode vore den främsta orsaken till de betydande anslagsöverskridandena under de senaste budgetåren. Vad beträffade arvodenas storlek, vore han däremot ense med statskontoret och föresloge alltså, att dessa arvoden ej skulle få överstiga, för specialsakkunnig 200 kronor (nu 300 kronor), för sakkunnig, som yttrat sig över väckt kallelseförslag 300 kronor (nu 400 kronor) och för annan sakkunnig 750 kronor (nu 1,000 kronor).

Den tid, under vilken ersättning skulle få utgå för mistade löneförmåner under tjänstledighet för sakkunniguppdrag, borde minskas i ungefär samma proportion.

De av kanslern i övrigt förordade besparingsåtgärderna syntes kunna i huvudsak biträdas. Departementschefen delade dock statskontorets uppfattning, att flera än tre sakkunniga borde få utses endast då särskilda skäl föreläge och kanslern därtill lämnat sitt medgivande.

Utskottet.

Utskottet, som icke funnit anledning till erinran mot vad departementschefen i detta sammanhang anfört, tillstyrker bifall till Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag. Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må

a) medgiva, att till sakkunnig i befordringsärenden vid universitetet, karolinska institutet och tekniska högskolan må utgå ersättning i huvudsaklig överensstämmelse med vad av departementschefen i statsrådsprotokollet den 8 mars 1940 föreslagits;

b) till *Gemensamma universitetsändamål: Ersättning åt sakkunniga i akademiska befordringsärenden* för budgetåret 1940/41 under åttonde huvudtiteln anvisa ett *förslagsanslag* av 25,000 kronor.

Stockholm den 21 maj 1940.

På statsutskottets vägnar:

PER GUSTAFSSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit

från första kammaren: herrar *Gustafsson* i Benestad, *Nilsson* i Malmö, *Johansson* i Fredrikslund, *Oscar Olsson*, *Asplund*, *Andersson* i Fältenborg, *Pauli*, *Heiding*, *Carlström*, *Larsson* i Varberg, *Boman* och *Ekströmer*; samt

från andra kammaren: herrar *Jansson* i Falun, *Magnusson* i Skövde, *Törnkvist*, *Svensson*, *Eriksson* i Stockholm, *Danielsson*, *Persson* i Falla, *Andersson* i Prästbol, *Isacsson*, *Andersson* i Södergård, *Wallentheim* och *Viklund*.